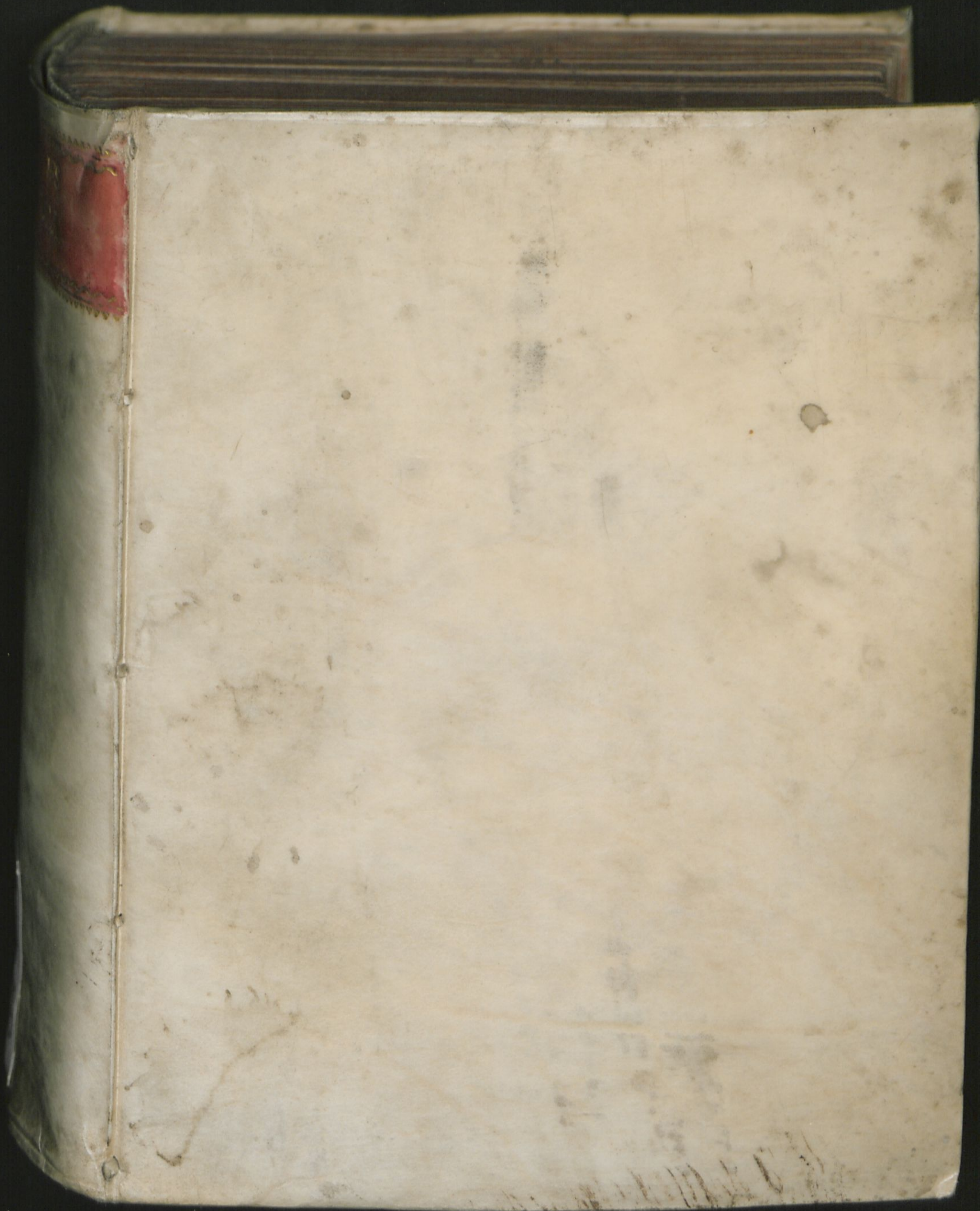
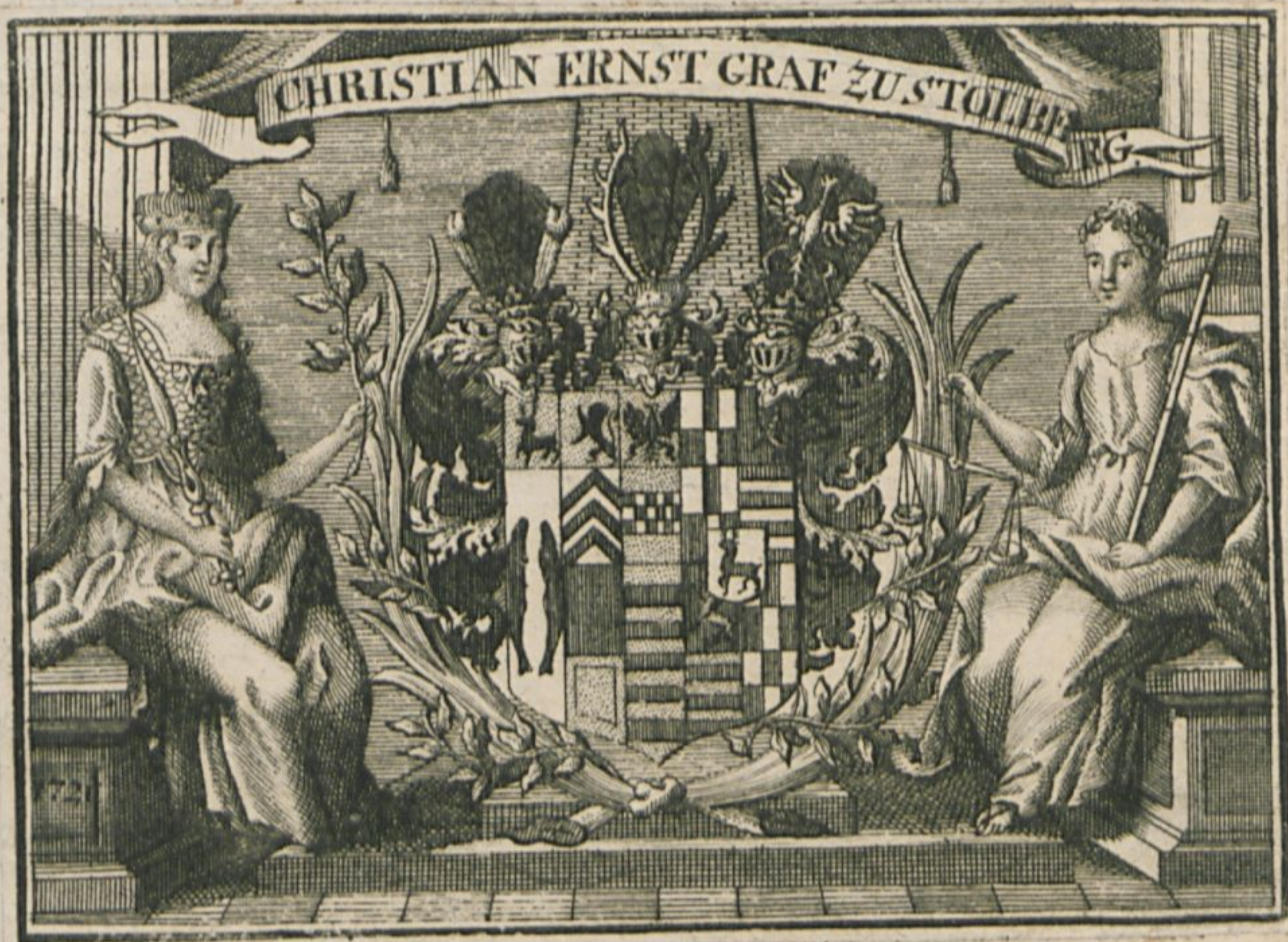

1. Alberti / Valent: / diff. de
munificentia Divina in
N. T. Lipsie, 1668.
2. Arcularij / Dan: / ~~diff. fustent~~
theses Theologice de Quæstio-
nibus aliquot controversis,
Marburgi, 1695.
3. Hunnij / Azid: / proposi-
tiones theologicæ de eter-
na prædestinatione Fili-
rum Dei ad Salutem,
francfurti, 1594.

99 A 6909

DISPUTATIO TERTIA.

DE PRINCIPIIS VIRTUTUM MORALIVM.

Ex Aristotelis tertio Eth. ad Nicom. fideliter desumpta.

Cuius Theses

DEO TER MAXIMO AVSPICE

Preside

M. HENNINGO ARENTSEHE
*pro ingenij modulo defendendas
suscipit*

In incluta Beati Iulij Iulia
die 14. Decemb.

ANTONIUS VVEISEN VVerni-
gerodensis Respondens.

HELMÆSTADII

Ex officina typographica Iacobi Lucij.

ANNO 1600.

MAGNIFICO, NOBILISSIMO
CLARISSIMO, & DOCTISSIMO
viro I. V. Doctori.

DOMINO
IOHANNI IAGEMANNO
IN HARDESSEN,
Gottingen &c.

REVERENDISSIMI ET ILLV-
STRISSIMI PRINCIPIS, DOMINI HENRICI IV.
LII, *postulati Episcopi Halberstadensis, ducis Brunsvi-
censium & Luneburgensium &c. Can-
cellario fidelissimo:*

Domino Meccoenati & promotori suo
submissè colendo,

*Has de principis Virtutem theses
Subiectissimè,*

dedicat & inscribit

ANTONIUS VVEISEN
Respondens.

DE PRINCIPIIS VIRTUTVM.

THESIS I.

Ost explicatam naturam virtutis, ordo resolutius eius principia declarari postulat, quia de principiis agi non potuit, priusquam virtutis essentia explicata fuit & demonstratum, quod ipsa ad summum bonum ducat.

2. Imprimis autem de inuito & spontaneo agendum est Ethico, quia hic praefinire debet, quae actio laude & vituperatione absolute digna sit, quae veniam & misericordiam mereatur. Id quod in spontanei & inuiti cognitione maxime consistit, siquidem, qui sponte male agit, vituperari debeat, qui inuitus, veniam impetret. Cap. 1.

3. Maxime quoque conducit legislatoribus, quales Ethici requiruntur, inter inuita & spontanea peccata distinguere, cum inuito amicum interficiens excusari possit, sponte autem idem patrans, nequaquam.

4. Dicemus igitur primum de inuito, quia ipsius modi nobis multo notiores sunt, & ex eo spontanei naturam inuestigabimus, quia contraria contrariis iuxta posita sese facile explicant.

5. Inuiti autem aliquid agere putamur vel coacti, vel per ignorantiam, ut ita duae sint inuitae actionis rationes, violentia & ignorantia, quas distinctius determinabimus, a violento auspicientes.

6. Violentum est, cuius principium est extra, nihil conferente patiente, ut quando homo ab altero sublimis & inter terram caelumque medius rapitur, aut si in rebus naturalibus declarandum est, quando lapis sursum projicitur, ignis cogitur descendere. Tum enim neque lapis ascendendo, neque ignis descendendo sua natura allaborat.

7. Si verò principium agendi sit extra, res tamen impulsæ suæ motione conspiret, ut cum cælum circumrotat ignem & bonam partem superioris aeris: aut nauita urgente tempestate merces extrudit, aut homo bonus à Tyranno coactus turpia patrat, quo parentes & liberos saluet, dubitatio occurrit, ad quam classẽ id genus actiones referantur.

8. Nam violentiæ nemo facile dixerit, cum proijciens merces suæ facultate concurrat: nec verò spontaneas, cum nemo ultro merces eijceret, nec vir bonus sponte mala ageret.

9. Quapropter mixtæ quidem sunt, sed tamen ad spontaneas magis accedunt, cuius ratio, quod dum aguntur, à nobis expectantur. Nam dum nauta videt, suæ vitæ & naui impendere periculum, nisi exoneret nauim, praeligit istic mercium iacturam facere potius, quam vitam perdere.

10. Electioni superuenit facultatis concursus, qui & actionem magis spontaneam facit, siquidem vir bonus posset sibi imperare, ne sordidam actionem suscipere propter salutem parentum: cogeret tamen suam facultatem, ut id faciat potius, quam parentes perdat.

11. Inde etiam tales actiones interdum laudantur, interdum vituperantur, interdum veniam merentur, quod nequaquam fieret, si inuita magis essent, cum ob ea, quæ inuiti vel coacti agimus, nemo laudari iure debeat.

12. Qui enim ex necessitate inuitabili molesta & sordida perzulerit, maioris boni indispiscendi gratia, sicut Decius uterq., cum alter obtineri victoria non poterat, se deuouit pro patria, Curtius se precipitauit in foueam ardentem, Timoleon occidit fratrem Tyrannum, quia aliter Corinthum liberare non poterat: fortasse à multis cordatis laudem reportabit.

13. E contrario, qui vel propter exile, vel apparens bonum turpia subit, cum potuisset effugere, omnino vituperandus est, ut Alcmaeon interficiens matrem ex patris insinctu: Medea discerpens fratrem,

fratrem, ut patrem remoretur: Consul Romanus per patibulum se
agi à Samnitibus passus, ut vitam seruaret: Masanissa ducens Si-
phacis uxorem, cum aliter eam liberare non posset.

14. Rursus etiam nonnulla ita se habent, ut licet non vitupe-
rentur, nec tamen laudentur, quæ medium gradum obtinent, &
venia digna sunt, ut Cleopatra, cum non poterat triumphum Ro-
manum aliter effugere, seipsam interfecit, Hannibal, ne hostibus
præda fieret, aut Cato, ne Caesaris arrogantia substerneretur, Lucretia,
ne foret fabula macelli, sibi ipsis mortem intulerunt.

15. In talibus igitur valde arduum est recta eligere, sicut et-
iam in itinere dubitabat Caesar, debeatne patriæ libertatem eripere
aut ab insequendo Pompeium abstinere: Brutus item & Cassius diu ti-
sitabant, quid de Cesare acturi essent. Lex tamen perpetua &
generalis harum actionum norma debet esse, ne quid virtus & ho-
nestas detrimenti capiant.

16. Priusquam autem latius abeamus examinanda est nonnul-
lorum opinio, qui iucunda & pulcra violenter impellere appeti-
tum somniant, cum & extra sint & vehementer alliciant.

17. Nam si illorum opinio procedit, quare non appetitus omnis
sit violentus, cum semper à bono prolegetur, neq; agat, nisi eius ob-
iectum bonum illum inuitet & excitet.

18. Patet etiam illius assertionis falsitas, ex eo, quod appetitus
in bonum tendens, cum voluptate id faciat. Violenta verò, quia
contra naturam cogunt, perpetuò iunctum habent dolorem.

19. Quapropter ridiculum est, dum appetitus fertur in bonum
illicitum, obiectum externum accusare, quasi principium appeten-
di & exequendi non sit nobis internum, inq; nostro arbitrio si-
tum.

20. Nunc ad ignorantiam progrediendum est, quæ non semper
facit inuitam actionem, cum non ubiq; insequatur pœnitentia.
Nam ubi actorem facti non pœnitet, sicut, qui lapidem cani inten-
dens, & ex improviso feriens nouercam, respondit: ne sic quidem

male: quomodo actio diceretur inuita? quomodo item spontanea, cum fiat ignoranter?

21. Quia nihilominus actio cum pœnitentia coniuncta, ab altera pœnitentia vacua differat, illam inuitam vocabimus, hanc indefinite non sponte factam.

22. Sed ut omnia plenius enucleentur, sciendum est, aliud esse ignoranter, aliud per ignorantiam agere. Ignorans enim agit, qui, quid agat, propter corruptum iudicium non intelligit: per ignorantiam, quando ignorantia primaria causa est, ut actio suscipiatur.

23. Sape enim discrimen hoc notatur, quoniam ebrius & iratus agunt ignorantes, non tamen per ignorantiam, ut causam, sed per ebrietatem vel iram, impellentes eos ad actionem.

24. Vtius distinguendum est inter ignorantiam *IVRIS* seu uniuersalium, quæ versatur in generalibus, quæ unusquisq; scire & potest & debet: Et ignorantiam circumstantiarum vel *FACTI*, quæ particulares circumstantias spectat, quas in ipso actu perspicere impossibile est.

25. Voco autem particulares circumstantias, desumptas vel ex parte cause vel actus. Causam considero vel efficientem cardinalem unde oritur circumstantia agentis: vel instrumentalem, quæ parit circumstantiam: quibus auxilijs: vel materiam, quæ parit circumstantiam, circa quam, vel finem, qui parit, Quare. Actum considero secundum formalitatem, quæ dat ipsam actionem: secundum mensuram, ubi & quando, secundum qualitatem, quomodo.

26. In his omnibus circumstantijs contingit aberrare, præterquam in prima, nisi quis seipsum ignoret: magis tamen excusatur, qui in fine, & materia circa quam hallucinatur, quia hæc maximam ignorantiam arguunt.

27. Nunc verò ignorantia *IVRIS* non excusat, quia in nostro arbitrio fuit, *IVS* scire: sed particularium ignorantia culpam lenit, quia circumstantiæ sciri pro tunc non potuerunt, præsertim, si pœnitentia sequatur.

28. Faci-

28. Facile iam est ex declarato invito elicere spontaneum, quod duplici invito opponitur & definitur: Cuius principium est in ipso agente, scientie singula, in quibus est actus.

29. Ad extremum disputandum est cum Platone, qui ex ira & cupiditatibus facta negabat sponte fieri. Nam si ex perturbationibus proficiscentes actiones non sunt spontaneæ, tum bruta, quæ perturbationibus tantum ducuntur & pueri, nihil sponte agent.

30. Quæratur etiam ex Platone, an simul bona & mala non sponte fieri asserat, an alterutrum tantum. Non hoc, quia utrumque procedit ex eodem principio: nec illud, quia omnes ex ira & cupiditate dependentes actiones, aut bonum aut malum recipiunt, quarum tamen quedam sponte fiunt, scilicet, quæ ad mediocritatem redactæ sunt à virtute.

31. Quin & invita actiones inferunt dolorem, sed, quæ à perturbationibus proficiscuntur, plerumque desinunt in voluptatem. Deinde, quæ appetere nos monet natura & virtus, nequaquam ad violentia referenda sunt. Sed naturæ nobis appetitus multorum innatus est: interdumque necessitas & honestas flagitant, ut irascamur.

32. Denique manifestò euincitur spontaneum in his operationibus, quod sint in nostra facultate, quippe cum possimus iram inhibere, eidemque vicissim frena relaxare.

33. Hactenus declarato spontaneo, quia non omne spontaneum constituit virtutem, sed illud, quod cum electione complicatur, nunc de electione agendum est, quæ virtuti familiarissima & intima est, eamque magis determinat, quam actus externi. Cap. 2. 1

34. Strictior verò est electio, quam spontaneum, siquidem omnis electio est spontanea, sed non omne spontaneum est electio. Nam pueri & iumenta sponte quidem agunt, sed non ex electione: & quæ repente à nobis fiunt, sponte quidem facta sunt, sed sine electione.

35. Proinde à vero longissimè abluunt, qui electionem cum ira & cupiditate confundunt. Nam hac in brutis & pueris dominantur,

nantur, à quibus exulat electio, quæ mentis discursum ubiq; præsupponit.

36. Priuatim verò cupiditatem ab electione longissimè abesse, argumento sit continens & incontinens, quorum hic cupiditati obsequitur, electionem elidit: ille electione vitur, cupiditatibus relictatur. Sic enim cupiditas electioni contrariatur, dum quod ratio eligit, ipsa repudiat, indicio, quod electio non sit cupiditas, quippe, quæ cupiditati non aduersetur.

37. Idem sequestrat iram ab electione, quia ira rationis dominium, in quo consistit electio, excutit, planeq; ad alia precipitat hominem, quam ratio suadet & eligit.

38. Nec minus, qui voluntatem pro electione habuerunt, decipiuntur, quia non vident electionem tantum versari in ijs, quæ sint nostri arbitrij. Amentem enim esse iubeo, qui eligat impossibilia. Longe autem alia est voluntatis ratio, quæ sepe in ea fertur, quæ vires humanas transcendunt: vir etiam bonus recta ratione aliquando optat, quæ illi pro tunc obtingere nequeunt.

39. Apparet aliud discrimen, quod electio spectet tantum nostra vel nostrum commoda: voluntas etiam aliorum, utpote si duos certantes videam & alterum præ altero lauream reportate velim: Item, quod electio ultra media non extendatur: voluntas autem omnium primum in finem & per hunc secundariò in media vergat.

40. Deniq; hallucinati sunt & ij, qui opinionem pro electione obtrudere voluerunt. Nam opinio non tantum in agilibus, sed & æternis & speculabilibus locum habet, & mensuratur vero ac falso: Verum in perperuis nulla est electio, ideoq; vero vel falso non aestimatur, sed pro natura rerum, in quibus hæret, bono & malo.

41. Quapropter etiam laudatur opinio, quia vera est, & quod bonum est speculando inuenit: electio verò, quia bona est; & bona non speculatur, sed ad agendum appetit & ad executionem ordinat.

42. Porro opinio philosophica neminem bonum vel malum facit civiliter, sicut electio. Imò, ut rem paucis conficiamus, si opinio in
idem

idem coincideret cum electione, perpetuò, qui bene opinaretur, etiam bene eligeret, cum tamen non rareret mala eligi in bona opinione aduertamus.

43. Electio igitur tale spontaneum est, quod non directò fertur in obiectum, ut ira & cupiditas, sed consultationem insequitur, ex qua, quæ optimè iudicata sunt, eligit, sicut ipsum nomen indicat. Qua de causa, ut electio rectius cognoscatur, consultatio consideranda est potissimum.

44. Consultationem intelligo, non quæ hominibus mente motis Cap. 3. videtur talis, sed ijs, quibus integra est ratio: Eaq; ut rectius explicetur, amolienda primum sunt, quæ non recipiunt consultationem, ut ex notioribus nobis ad ignotam consultationis naturam descendamus.

45. Principio, æterna & immutabilia excludimus, item ea, quæ æterna quidem non sunt, sed semper eodem modo recurrunt, siue natura, siue alia causa ita disposuerit: pariter etiam indiuidua, & quæ à fortuna nunc dependent, quia amentium est, deliberare, de ijs, quæ nullis humanis operis confici possunt.

46. Nec tamen omnia, quæ ab hominibus effici possunt, sub deliberationem cadunt. Nam finium nulla est consultatio, quia præsupponi debent, tanquam meta, ad quam inueniantur media, sicut medicus non deliberat, an ipsi sanitas sit finis proposita: aut imperator exercitus an victoriam obtinere debeat: Deinde, quæ suis viribus nequeunt produci, nemo in consilium vocet, quia, licet per se non sint impossibilia, illi tamen sunt, ideoq; frustra consultet Græcus quomodo Scytharum regnum sit instituendum: frustra disputez Liuius, quis ex ducibus Romanis potuisset obsistere Alexandro M. si in Italiam appulisset, cum iam pridem Alexander diem obiisset.

47. Relinquitur igitur consultationem versari circa ea, quæ sint in nostra facultate, nec tamen omnia. Nam, quæ certa sunt, deliberationi non subiacent, quæ est collatio mediorum, ut certum & optimum inueniatur. Scripturus enim vocem, non deliberat, quam literam præmittere debeat, cum id iam notum & certum sit.

A S

48. Hinc

48. Hinc etiam inter scientias & artes, quæ propriè non delibe-
rant, magis ad deliberationem inclinant artes, cum sint incertiores
propter operationem in particularibus, quam scientiæ, quæ tum de-
mum consultationis vestigia retinent, quando in medijs unam con-
clusionem conficientibus præferendis dubitant.

49. Incerta igitur recipiunt deliberationem, ea, quæ in medijs
hærent, quæ, si plura sunt, inter se conferuntur, ut eliciatur optimum,
sin unum est, quomodo fini applicandum sit, disquiritur, ita ut ele-
ctionem semper præcedat consultatio. Electio enim tum accedit,
quando consultabile quoddam appetibile visum fuit.

50. Vnde definitur electio, quod sit deliberativa appetitio rerum
earum, quæ sunt in nostra potestate.

Cap. 4. 51. Cum vero in virtutis actionibus, si resoluantur, effectio pri-
ma sit, secunda electio, tertia consultatio, quarta voluntas, nunc de-
claratis primis, de voluntate quoq; dicendum est.

52. Voluntatem verò quia finem magis respicere supra diximus,
nunc satis erit, si eius obiectum inquiramus, quod nonnulli statuerunt
per se bonum, non aduertentes, quod homo improbus malum exspectat,
nonnulli apparens bonum tantum, qui nullum relinquunt voluntati
verum obiectum.

53. Dicemus igitur, sicut corpori sano, salubria conducunt, agro
nocent per sepe: ita rectè informato ratione obiectum esse per se bo-
num: vulgo verò apparens, cuius causa est, quod ille rationem sequa-
tur, vulgus verò omnia ad voluptatem referat.

Cap. 5. 54. Ex his omnibus iam patet non tantum virtutes sed & vitia
esse spontanea, quod posterius sine ratione negavit Plato, cum prius
concesserit, siquidem contrariorum eadem est ratio: Et si secundum
virtutem agere virtutis est, iam omittere talem actionem vitij
erit. Sed si agere in nostra potestate est, quare non etiam non agere?

55. At ridiculum fortasse fuerit dicere hominem ad generandum
filios se mouere, non autem ad vitia: quasi non sit eadem ratio in
procreatione liberorum & productione actionum vitiosarum.

56. Maxi-

56. Maximum verò inde sequitur absurdum, quod disciplina esset frustra cum legibus. Nam non adhortamur aliquem ad id, quod ipsius vires transcendit, ut, ne doleat, si pungatur: ne cadat, si precipitetur de tecto: Tum etiam, si vitio in nobis non sit praefinitur poena, quare non etiam ignorantia, quae nobis naturaliter inest: perinde ut ille puniebat ebrium dupliciter, quia sibi ultro ignorantiam consciuerit, aut ut magistratus vulgo plectit eos, qui ius, cum scire possent, non sciunt.

57. Sed cum id genus praestigiae suam ultro prodant absurditatem, non est opera precium ijs refutandis immorari. Quocirca concludimus actionem secundum virtutem, cum declarata principia includat, spontaneam esse.

COROLLARIA PHILOSOPHICA. METAPHYSICA.

1. An existentia in omnibus infra Deum rebus ab essentia realiter distinguatur.
2. Quodnam inter singulare, maximè vniuersale & speciem infimam sit primum cognitum cognitione confusa originali.
3. An vniuersalia realiter aliquid sint praeter nomina, unitatemq; praecisionis absq; singularibus, & vniuersalitatem existentem, qua definiuntur esse actu in pluribus, absq; operatione mentis habeant.

PHYSICA.

1. An Aristoteles ex veris fundamentis solidè cognouerit creationem, siue per emanationem aeternam, siue nouam in tempore.
2. An Elementa quatuor, à forma vel generante moueantur secundum locum, & num in mixto remaneant.
3. An animæ vegetatiua & sensitiua ex potentia materiae

riæ per augmentationem appositæ vel per nutritionem re-
stitutæ eliciantur, vel aliunde influant: intellectiua vero
fit tota in qualibet parte & tota in toto.

MATHEMATICA.

1. Num circulus possit quadrari.
2. Num Ptolemæi hypothesis apparentijs exactè satisfaciat & principia scientiæ saluet: Deinde, an Copernici vel noua tertia hypothesis accuratius apparentias demon-
stret.
3. An orbes realiter in coelo sint interfecti.

POLITICA.

1. Num Cato & Scipio post interfectum Pompeium iure obstiterint Cæsari: & an Brutus & Cassius eodem iure occuparint Cæsarem, ubi includitur quæstio: An cuius Tyrannum interficere liceat.
2. Inter simplices rerum publicarum status, num melior sit Aristocratia, quam Monarchia, & deinde, ad quem statum referendum sit Imperium Romanum & Turcicum.
3. Num consultius sit rebus pub. præficere pauperem vel diuitem.

LOGICA.

1. Num constitutio Logicæ Rameæ sit legitima & veritati congrua.
2. An Logicus demonstret per omnes causas.
3. An quarta figura syllogismorum sit alicuius momenti.

RHETORICA.

1. An Rhetorica sit pars Logicæ.
2. An in solo sermone poliendo versetur Rhetorica.
3. Num genus Didascalicum sit Rhetoricum.

PARERGON.

Fortasse dubitabit aliquis, an definitio hominis, qua definitur animal rationale, essentialis sit, id est, an homo sit rationalis.

Ridete, quicquid est domi cachinnorum!

F I N I S.

99 A 6909

ULB Halle

3

003 931 315

Sl

VD 17

Reho

Hi. 69.

